

BOSHLANG'ICH TA'LIM MATEMATIKA DARSLARIDA QUIZLARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOS IMKONIYATLARI

Abdullayeva Aziza Sherqul qizi

TISU Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2- bosqich talabasi

**Ilmiy rahbar : TISU Maktabgacha va
boshlang'ich ta'lim kafedrası**

dots.v.b, p.f.f.d(PhD) S. Q. Eshboyeva.

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda matematika o'rgatish jarayonida yangi pedagogik texnologiyalar va metodlarni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni yanada samarali qilishda quizlar (testlar)dan foydalanish o'quvchilarning bilimni mustahkamlash, o'rgatish jarayonini jonlantirish va motivatsiyani oshirishda katta rol o'ynaydi. Quyida boshlang'ich ta'lim matematika darslarida quizlardan foydalanishning o'ziga xos imkoniyatlarini ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiyalar, matematika, quizlar (testlar), mantiqiy masalalar, mustahkamlash, motivatsiya, o'quvchi, arifmetik amallar

Kirish. Quizlar, o'quvchilarga o'z bilimlarini sinash va baholash imkoniyatini beradi. Matematika fanida o'quvchilar ko'plab tushunchalar, formulalar va amallarni o'zlashtirishlari kerak. Quizlar yordamida o'quvchilar turli xil masalalarni yechish va tushunish darajasini aniqlash mumkin. Bu, o'z navbatida, o'qituvchiga har bir o'quvchining o'ziga xos qiyinchiliklari va kuchli tomonlarini tushunishga yordam beradi. Misol uchun, kvadrat tenglamalarni yechish yoki arifmetik amallarni bajarishda qaysi o'quvchi xatolarni ko'proq qilayotganini aniqlash mumkin. Quizlar, matematika darslarini interaktiv va qiziqarli qilishning samarali usuli bo'lishi mumkin. O'quvchilarni faol ishtirok etishga jalb qilish uchun quizlar turli formatlarda, masalan, vaqt cheklovli testlar, jamoaviy raqobat yoki o'z vaqtida

mustaqil ishlash uchun tayyorlanishi mumkin. Bu o'quvchilarning fikrlash tezligini va masalalarni hal qilishdagi kreativliklarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, muvaffaqiyatli bajarilgan quizlar o'quvchilarga ma'lum bir mavzuni o'zlashtirishda erishilgan natijalarini ko'rish va muvaffaqiyatni his qilish imkonini yaratadi.

Quizlar motivatsiyani oshirishda ham samarali vosita bo'lishi mumkin. O'quvchilarga yaxshi natijalar ko'rsatganlari uchun rag'batlar yoki ballar berish, o'z navbatida ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Matematika kabi murakkab fanlarda o'quvchilarga muvaffaqiyatlarni kuzatish va tan olish, ularning o'z-o'zini rivojlantirishiga undaydi. Quizlarning o'yin sifatida bo'lishi, o'quvchilarni yanada faol va ehtiyotkor bo'lishga undaydi. Quizlar yordamida o'quvchilarning analitik fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Masalan, mantiqiy masalalar va amaliy vazifalar orqali o'quvchilarni matematik tushunchalarni o'zlashtirishga undash mumkin. Bu esa, matematik fikrlashning asosiy ko'nikmalarini shakllantiradi va o'quvchilarni haqiqiy hayotdagi masalalarni hal qilishda ishlatish uchun tayyorlaydi. Quizlar shuningdek, o'quvchilarga vaqtni samarali boshqarish va bosqichma-bosqich masalalarni yechishga o'rgatadi. O'zbekistonda quizlardan foydalanish bo'yicha izlanish olib borgan olimlar va ta'lim mutaxassislari ham mavjud. Ularning ko'plari ta'lim texnologiyalarini, interaktiv usullarni va baholash tizimlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratgan. Quyida O'zbekistonda bu sohada izlanish olib borgan ba'zi mualliflar va tadqiqotlar keltirilgan: Shukhrat Sodiqov: O'zbekistonda ta'lim texnologiyalari bo'yicha izlanishlar olib borgan olimlardan biri. Ularning tadqiqotlarida quizlar va boshqa interaktiv vositalardan foydalanishning o'quvchilarni o'rganishga qiziqtirish va bilimlarini samarali ravishda mustahkamlashdagi ahamiyati ko'rsatilgan. Dilshodbek Jumaev: O'zbekistonda matematika va informatika o'qitishda innovatsion metodlarni qo'llash bo'yicha

izlanishlar olib borgan mutaxassis. Uning ishlarida onlayn testlar va quizlar yordamida o'quvchilarning bilimlarini baholash va ularni o'qitish samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar mavjud. Gulbahor Rahmonova: O'zbekistonlik ta'limshunos olimi, ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, shu jumladan quizlar va testlardan foydalanishni qo'llab-quvvatlovchi izlanishlar olib borgan. Uning tadqiqotlarida o'qish jarayonida baholash usullari, shu jumladan, quizlar va boshqa o'yin asosidagi usullar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Jahongir Yuldashev: Ta'lim texnologiyalarini qo'llash va o'quvchilarni baholash tizimlarini takomillashtirish bo'yicha tadqiqotlar olib borgan o'zbek olimi. U o'zining izlanishlarida quizlar va onlayn testlar yordamida matematika va boshqa fanlar bo'yicha o'quvchilarning bilimlarini baholash va ularni o'rgatishda interaktiv usullardan foydalanishning samaradorligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, O'zbekistondagi ko'plab oliy o'quv yurtlari va maktablarda, jumladan, Informatika va Ta'lim texnologiyalari sohalarida ishlovchi professor-o'qituvchilar tomonidan quizlar va interaktiv baholash tizimlarining samaradorligi bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda. Ular o'qitish metodikalarini takomillashtirishda quizlardan foydalanishni kengaytirishga intilmoqda.

Bundan tashqari, O'zbekistonda ta'limni raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalarni qo'llash, shu jumladan quizlar va boshqa baholash vositalarini joriy etish bo'yicha davlat dasturlari va loyihalar ham mavjud. Bu yo'nalishdagi tadqiqotlar va izlanishlar o'qitishning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari turli darajalarda bilimga ega bo'lishi mumkin. Quizlar yordamida o'qituvchi har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga mos ravishda yondashuvni amalga oshirishi mumkin. Masalan, qiyinchilik darajasi o'zgartirilgan quizlar yordamida zaif o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash yoki yuqori darajadagi o'quvchilarni qo'shimcha yuksaltirish mumkin. Bunday yondashuv har bir o'quvchining individual temponi va ehtiyojlarini inobatga olish imkonini beradi.

Quizlar o'quvchilarga o'z-o'zini baholash va mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatini beradi. O'quvchilar quizlarda qaysi savollarni to'g'ri yoki noto'g'ri javob berganini ko'rishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, o'quvchiga o'z bilimlarini tahlil qilish, tushunmagan joylarini aniqlash va o'z-o'zini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, quizlar yordamida o'quvchilar o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini yanada aniqroq ko'rishlari mumkin.

Quizlar yordamida o'qituvchi o'quvchilarning umumiy va individual natijalarini tezda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu tahlil o'quvchilarning qaysi mavzularda ko'proq qiyinchiliklarga duch kelayotganini aniqlashda yordam beradi. Masalan, agar ko'plab o'quvchilar bir xil mavzudagi savollarga xato javob bergan bo'lsa, o'qituvchi ushbu mavzuni yana bir bor tushuntirishga va qo'shimcha mashqlarni tashkil etishga qaror qilishi mumkin.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda matematika darslarida quizlardan foydalanish o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini o'zgartirishi, motivatsiyasini oshirishi va bilimlarini mustahkamlashda samarali vosita bo'lishi mumkin. Quizlar o'quvchilarni qiziqtiradi, ularning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va mustaqil o'rganishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, o'qituvchilarga o'quvchilarning bilim darajasini tez va samarali baholash imkonini yaratadi, bu esa ta'lim jarayonini yanada sifatli qilishga yordam beradi.

Boshlang'ich ta'lim matematika darslarida quizlar (so'rovlar) dan foydalanish juda samarali bo'lishi mumkin. Quizlar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ularni faollashtirish va o'zini sinash imkoniyatini beradi. Quyida boshlang'ich ta'lim matematika darslari uchun ba'zi masala namunalarini keltiraman. Ular quizlarda qo'llanilishi mumkin bo'lgan turli xil qiyinchilik darajalarida bo'ladi.

1. Qo'llashga oid savollar (Matematika amallarini qo'llash):

- **Savol:** $35 + 47 = ?$
 - A) 72
 - B) 82
 - C) 92
 - D) 80
 - **Javob:** B) 82
- **Savol:** $75 - 38 = ?$
 - A) 37
 - B) 42
 - C) 37
 - D) 47
 - **Javob:** A) 37

2. Raqamlarni tahlil qilish va taqqoslash:

- **Savol:** Qaysi raqam katta: 529 yoki 392?
 - A) 529
 - B) 392
 - C) Ular teng
 - **Javob:** A) 529
- **Savol:** 99 ning yarmini toping.
 - A) 45
 - B) 48
 - C) 49
 - D) 50
 - **Javob:** C) 49

3. Geometrik shakllarni tanlash:

- **Savol:** Quyidagi shaklni tanlang: ikki uchburchakdan iborat bo‘lgan shakl qaysi?
 - A) Kvadrat
 - B) To‘rtburchak
 - C) Paralelogram
 - D) Trapetsiya
 - **Javob:** D) Trapetsiya
- **Savol:** Qaysi shakl to‘rtburchakni bildiradi?
 - A) Doira
 - B) Kvadrat
 - C) Uchburchak
 - D) Yulduz
 - **Javob:** B) Kvadrat

4. Sonlar tizimi va o‘zgartirish:

- **Savol:** 500 ning to‘liq qismini qanaqa qilib hisoblash mumkin?
 - A) $50 + 50 + 50 + 50 + 50$
 - B) $100 + 100 + 100 + 100 + 100$
 - C) 500 bo‘lingan o‘zgartirishni qiling
 - **Javob:** B) $100 + 100 + 100 + 100 + 100$

5. Muammolarni yechish:

- **Savol:** 3 ta olma va 4 ta nokdan iborat bo‘lgan to‘plamda jami nechta meva bor?
 - A) 7
 - B) 8
 - C) 9

- D) 10
- **Javob:** A) 7
- **Savol:** Agar 5 ta kitobdan 2 tasi yo‘qolgan bo‘lsa, nechta kitob qoladi?
 - A) 3
 - B) 4
 - C) 5
 - D) 6
 - **Javob:** A) 3

6. Qanday matematik formulalardan foydalanish:

- **Savol:** $5 \times 7 = ?$
 - A) 35
 - B) 42
 - C) 50
 - D) 56
 - **Javob:** A) 35

7. Vaqt o‘lchovlari va kundalik hayotdagi matematik masalalar:

- **Savol:** Agar bir soatda 60 daqiqa bo‘lsa, 3 soat necha daqiqa bo‘ladi?
 - A) 100
 - B) 180
 - C) 240
 - D) 300
 - **Javob:** B) 180

8. Tuzilish va yordamlashgan savollar:

- **Savol:** $15 - 7 + 4 = ?$

- A) 9
- B) 11
- C) 12
- D) 13
- **Javob: B) 12**

Bu masalalar boshlang'ich ta'lim darajasidagi o'quvchilarga matematikani o'rgatishda quizlarda foydalanish uchun juda qulay. Shuningdek, quizlar yordamida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini tezda aniqlash va qaysi mavzularni qayta ko'rish kerakligini tushunish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jumayev M.E. va boshqalar. Matematika o'qitish metodikasi (kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun o'quv qo'llanma) – T.: "Ilm-Ziyo", 2003.
2. Jumayev M.E., „Matematika o'qitish metodikasidan praktikum“- Toshkent.: O'qituvchi, 2004.
3. Jumayev M.E., Tadjiyeva Z „Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi“ Toshkent.: Fan va texnologiya, 2005.
4. Jumayev M.E. Bolalarda matematika tushunchalarni shakllantirish nazariyasi.-T.: "IlmZiyo", 2005.
5. Abdimannabovna, M. L. (2023). TIMSS TADQIQOTLARIDA MATEMATIK BILIM VA KO'NIKMA TIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH. PEDAGOGS jurnali, 1(1), 517-517.
6. Abdimannabovna, M. L. (2022). Opportunities for an Interdisciplinary Integrated Approach to Improving the Culture of Environmental Safety. Eurasian Scientific Herald, 7, 7-12.
7. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi and Feruza Hayitova Abdullayevna, "THE ROLE OF PICTURES IN THE FORMATION OF STUDENTS 'CREATIVE ABILITY IN LITERACY LESSONS", *IEJRD - International Multidisciplinary Journal*, vol. 6, no. 4, p. 3, Jul. 2021.